

Yttrande över Samhället mot skolattacker (SOU 2023:28)

U2023/02013

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har ombetts yttra sig över förslagen i rubricerad remiss.

SPSM är på ett övergripande plan positiv till de förslag som presenteras i delbetänkandet. SPSM vill samtidigt betona skolans viktiga uppdrag när det gäller att främja delaktighet och gemenskap, och därigenom förebygga utanförskap och ensamhet. Socialt utanförskap och skolmisslyckande riskerar att leda till psykisk ohälsa hos många unga människor. Det kan innebära stora konsekvenser för såväl individ som för samhället. Det är särskilt sårbart för barn och elever med funktionsnedsättningar som är en grupp där det finns en ökad risk för långvarigt utanförskap. Många elever får inte det stöd i skolan som de behöver och har rätt till.

Att förskolor och skolor har goda förutsättningar att kunna bedriva ett effektivt hälsofrämjande arbete, att arbete med tidiga insatser och att förebygga psykisk ohälsa är enligt SPSM avgörande faktorer för att förebygga skolattacker. Det gäller även förutsättningarna att kunna fullgöra skolans kompensatoriska uppdrag och möta elevers behov av stöd och anpassningar i utbildningen.

7.5 Etablerade samverkansformer kan vara lämpliga för hantering av oro för skolattacker

SPSM delar utredningens bedömning. SPSM instämmer i att det är bra att använda de redan etablerade samverkansformer som finns.

SPSM vill samtidigt, utifrån rollen som skolhuvudman för specialskolan, lyfta följande. För specialskolans del innebär det problem att det inte finns en gemensam organisation i hela landet, då samverkansformerna kan variera kraftigt för eleverna vid samma skola. Det finns specialskolor med nationellt upptagningsområde och regionala skolor. Samtliga specialskolor tar emot elever från ett flertal olika kommuner. Det finns också elever som bor i

elevboende och reser långt för att komma till specialskolan. Tidigare erfarenheter inom specialskolan visar på tydliga praktiska svårigheter när samverkan med andra aktörer som socialtjänsten, polisen och sjukvård ska genomföras med elever som bor i en annan kommun/region än var skolan befinner sig. Utöver det geografiska avståndet kan det handla om okunskap om elevens förutsättningar och svårigheter med kommunikation eftersom de samverkande aktörerna ofta inte behärskar och förstår svenskt teckenspråk.

I bedömningen anges att utredningen avser att återkomma med överväganden i frågan om operativ samverkan i individärenden, i ett bredare perspektiv i slutbetänkandet. De utmaningar och frågor som SPSM lyft ovan som rör specialskolan, behöver då enligt myndigheten omhändertas i förslagen.

Det är enligt SPSM viktigt att hälso- och sjukvårdens roll i samverkan på lokal nivå betonas. Det behöver exempelvis finnas tillgång till kompetens inom området neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och psykisk ohälsa. SPSM vill också påpeka vikten av att det finns möjlighet att samverka med verksamheter som arbetar särskilt med uppdrag som rör personer med funktionsnedsättning. Det kan exempelvis vara habiliteringens verksamhet i regionen.

7.6 En central stödfunktion kan bidra på lokal nivå

SPSM delar bedömningen.

Ärenden som rör risker för skolattacker är ovanliga inom de flesta berörda verksamheter. Om behov av rådgivning och kompetens i frågan uppstår måste det enligt SPSM finnas expertstöd att tillgå. Det går inte att förutsätta att relevant expertkunskap och kompetens ska finnas hos skolhuvudmännen. Vetskap om att man kan vända sig till en central stödfunktion kan stärka och främja arbetsmiljön för skolpersonal, genom att de kan få stöd i sin bedömning och att skolpersonal inte blir ensamma i ärendet.

En central stödfunktion behöver enligt SPSM ha kunskap om funktionsnedsättningar och dess konsekvenser, samt dess relevans för riskbedömningar, för att kunna bidra med adekvat stöd.

Utifrån specialskolans perspektiv så kan en central stödfunktion vara extra angelägen, mot bakgrund av de utmaningar i samverkan som beskrivits ovan.

7.6.4 CVE:s möjligheter att ge operativt stöd i individärenden behöver förbättras

SPSM delar bedömningen. Stöd i individärenden, med möjlighet att dela uppgifter som skyddas av sekretess, torde kunna resultera i ett mer träffsäkert och effektivt stöd, när en risk för en skolattack föreligger.

SPSM vill, med anledning av den personuppgiftsbehandling som kommer ske inom CVE, lyfta följande. När det gäller personuppgifter som handlar om funktionsnedsättning krävs särskild kunskap för att kunna tolka uppgifterna, och förstå vad en viss funktionsnedsättning innebär för den enskilde. Att tolka uppgifter i journaler förutsätter exempelvis särskild expertis. Det är enligt SPSM viktigt att känsliga personuppgifter om enskilda som rör hälsa inte delas slentrianmässigt, och på ett sätt så att de tas ur sitt sammanhang, såsom journaler eller pedagogiska utredningar.

7.6.5 Uppdraget ska regleras i förordning

SPSM tillstyrker förslaget.

Det är enligt SPSM positivt att vilken aktör som helst kan påkalla behovet av stöd, eftersom individer med riskbeteenden finns inom olika verksamheter. Exempelvis kan behov av stöd uppstå inom kommunala eller regionala verksamheter som arbetar med insatser för personer med funktionsnedsättning.

7.8 Tre myndigheter ska få i uppdrag att ta fram ett metodstöd för skolväsendets förebyggande arbete mot skolattacker

SPSM tillstyrker förslaget.

Skolor behöver stöd i individärenden som rör oro för skolattacker. Huvudmän och skolpersonal behöver organisera sig internt för att dela information och göra en bedömning av den oro man känner. Ett metodstöd skulle kunna underlätta både arbetsgång och skolors riskbedömning. Ett sådant stöd behöver omfatta alla elever, oavsett skolform. Elevhälsans centrala roll och funktion när det gäller exempelvis samverkan med socialtjänsten och hälso- och sjukvård behöver omfattas av stödet.

Stödet föreslås inriktas mot metoder för att tidigt upptäcka elever som visar oroväckande beteenden. För att kunna bedöma det man observerar behöver

det finnas kunskap om funktionsnedsättningar och dess konsekvenser i skolan. Här kan SPSM bidra i framtagandet av metodstödet.

Det är viktigt att i uppdraget säkerställa att det är enkelt för skolor att hitta till metodstödet. Idag finns omfattande information och stöd till målgruppen vad gäller säkerhet och krisberedskap på Skolverkets webbplats vilket man behöver ta hänsyn till.

I detta ärende har Jenny Bergström, Christina Gärdin, Lena Hammar och Tobias Palmkvist varit sakkunniga. Föredragande har varit juristen Rebecka Pomerin. I ärendets slutliga handläggning har även enhetschefen Nina Karnehed och kommunikationschefen Eva-Li Littorin deltagit, utan att delta i avgörandet.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Aurora Lindberg
Generaldirektör